



Pomnik Adama Mickiewicza

2013-12-11

Pomysł postawienia w Krakowie pomnika wieszczki narodowego pojawił się u schyłku lat sześćdziesiątych XIX wieku w środowisku młodzieży akademickiej wraz z ideą przeniesienia prochów Adama Mickiewicza z Paryża na Wawel. Choć Adam Mickiewicz w Krakowie nigdy nie był, to - jak pisze Jan Adamczewski - "wszelkie tego typu poczynania podnosiły w społeczeństwie ducha narodowego i patriotycznego". W 1869 roku jednak, w związku z odnalezieniem na Wawelu grobu króla Kazimierza Wielkiego, całą uwagę skupili krakowianie na uroczystościach związanych z jego powtórny pochówkiem.

Dopiero w 1879 roku utworzono specjalny komitet organizacyjny, a w 1881 roku rozpisano konkurs na projekt pomnika Adama Mickiewicza w Krakowie. Zgodnie z ogłoszonymi warunkami konkursu miał powstać pomnik w stylu renesansowym, z brązu i granitu, co wzbudziło wiele protestów w środowisku twórczym, a koszty jego budowy miały nie przekroczyć kwoty 100.000 zł reńskich. Ustalono wysokość nagrody (1000 franków), zastrzegając jednocześnie, że nagrodzenie projektu nie jest równoznaczne z jego wyborem do realizacji.

Do konkursu zgłoszono 27 prac, które można było oglądać w kwietniu 1882 roku na zorganizowanej w Sukiennicach wystawie. Wybrano projekt Tomasza Dykasa. Zgodnie z wizją autora pomnik miał stanąć na placu Franciszkańskim. Krakowianom jednak projekt ten nie podobał się. Wśród głosów krytycznych znalazły się opinie Bolesława Prusa i Władysława Mickiewicza, syna poety. Przytacza je Jan Adamczewski: "Ojca mego nie godzi się przedstawiać drzemiącego w fotelu ze spokojem na twarzy. Na twarzy wieszczki musi przebijać się nie spokój, lecz boleść, a tego nie mogą zrozumieć konkurujący na pomnik." Bolesław Prus z kolei komentował, że "w Krakowie jedni chcieliby mieć pomnik wielki, drudzy - tani!"

W 1883 roku po raz drugi ogłoszono konkurs na pomnik. Obrady nowego jury miały miejsce 1 marca 1885 roku w Sukiennicach. Wśród członków jury znajdowali się goście z Wiednia, Lwowa, Paryża. Spośród 31 zgłoszonych do konkursu prac najlepszym okazał się znów projekt Dykasa. Jednak nie przeznaczono go do realizacji. Jana Matejkę, którego projekt był także wśród zgłoszonych do konkursu poproszono o realizację modelu w gipsie. Jednak i ten projekt nie zyskał aprobaty społecznej. To o nim pisał Bolesław Prus "Ostatni szkic Matejki nie ma żadnej wartości. Nagi wariat siedzi w fotelu, przed nim skrzydlaty wariat pokazuje mu orła... a obok nich jakaś baba czesze sobie włosy... Ośmieszylibyśmy się wybudowawszy Mickiewiczowi takiego dziwoląga..."

Na koncie bankowym Komitetu Budowy Pomnika Adama Mickiewicza znajdowało się już 94.000 zł reńskich, ofiarowanych przez społeczeństwo. Wciąż nie było jednak, akceptowanego przez społeczeństwo, projektu pomnika.

Kolejny, trzeci konkurs, tym razem zamknięty, ogłoszono w 1886 roku. Rozstrzygnięto go 16 stycznia 1888 roku. Nagrodzono trzy prace. Pierwszą nagrodę otrzymał Cyprian Godebski, drugą - Teodor Rygier, trzecią - Walery Gadomski. Do realizacji wybrano jednak inny, nie nagrodzony a wyróżniony tylko, projekt Teodora Rygiera. Jednak, choć umowę dotyczącą realizacji tego właśnie projektu podpisano w listopadzie 1889 roku, to w związku z trwającą żywą dyskusją społeczną, wciąż dokonywano zmian i poprawek. Pomnik powstawał w pracowni przy ul. Długiej pod nadzorem komitetu artystycznego. Wszystkie figury odlano w giserni Nellich



w Rzymie.

Wiele kontrowersji wywołała lokalizacja pomnika. Rozważano Plac Dominikański, Plac Szczepański (propozycja Juliusza Kossaka), Planty - przed budynkiem Straży Pożarnej. Proponowano także wzniesienie pomnika na Placu Franciszkańskim oraz - nie zbudowanym wówczas jeszcze - placu na Plantach przed Collegium Novum. Ostatecznie ówczesny prezydent wyznaczył Mickiewiczowi miejsce w Rynku Głównym.

Odsłonięcia pomnika dokonano 26 czerwca 1898 roku w obecności córki i syna poety, w setną rocznicę urodzin wieszczka.

Pomnik przedstawia stojącego na piedestale poetę w otoczeniu siedzących u jego stóp na wielostopniowym cokole 4 postaci alegorycznych, symbolizujących Ojczyznę (od strony ul. Siennej), Naukę (od strony linii A-B), Męstwo (od strony Sukiennic) i Poezję (od strony kościoła św. Wojciecha). Na cokole widnieje dedykacja: "Adamowi Mickiewiczowi Naród".

17 sierpnia 1940 roku pomnik został zniszczony przez okupujących miasto Niemców. Po wojnie zrekonstruowano go z odnalezionych w 1946 roku na złomowisku w Hamburgu elementów. Odsłonięcie rekonstrukcji nastąpiło 26 listopada 1955 roku, w 100 rocznicę śmierci wieszczka. Pomnik jest ulubionym miejscem spotkań krakowian i turystów. Co roku, 24 grudnia, w dniu imienin wieszczka, krakowskie kwiaciarki składają u jego stóp kwiaty.

Bibliografia:

1. Jan Adamczewski, *Mickiewicz w Rzymie aresztowany...* [w:] tenże, *Ech, mój Krakowie*, Wydawnictwo Literackie, Kraków, 1980, s. 243-259.
2. *Pomnik Adama Mickiewicza* [w:] *Kronika Krakowa*, opr. zespół pod kier. Mariana B. Michalika, Warszawa 1996, s.265.
3. *Pomnik Adama Mickiewicza* [w:] *Encyklopedia Krakowa*, Wydawnictwo PWN, Warszawa-Kraków 2000, s.787.
4. Jerzy Piekarczyk, *Miejsce dla wieszczka* [w:] tenże, *Zemsta Stańczyka czyli krakowskie spory*, KAW, Kraków 1990, s.102-124.